

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (yhdeksäs jaosto)

21 päivänä syyskuuta 2023*

Ennakkoratkaisupyyntö – Direktiivi 93/13/ETY – Kuluttajasopimusten kohtuuttomat ehdot –
Ulkomaavaluuttaan sidottu kiinnelaina – Muuntamislausekkeen kohtuuttomuutta koskevat
arviointiperusteet – Kansallinen lainvastaisiksi todettujen yleisten sopimusehtojen rekisteri –
Tiedonantovelvollisuus

Asiassa C-139/22,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Sąd Rejonowy
dla Warszawy – Śródmieście w Warszawie (Varsovan kantakaupungin piirioikeus, Puola) on
esittänyt 18.1.2022 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen
25.2.2022, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

AM ja

PM

vastaan

mBank S.A.,

jossa asian käsittelyyn osallistuu

Rzecznik Finansowy,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (yhdeksäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja L. S. Rossi sekä tuomarit S. Rodin (esittelevä
tuomari) ja O. Spineanu-Matei,

julkisasiamies: A. M. Collins,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– AM ja PM, edustajinaan W. Bochenek ja T. Zaremba, radcowie prawni,

* Oikeudenkäyntikieli: puola.

- mBank S.A., edustajinaan A. Cudna-Wagner, radca prawny, ja B. Miąskiewicz, adwokat,
- Puolan hallitus, asiamiehinään B. Majczyna ja S. Żyrek,
- Portugalin hallitus, asiamiehinään P. Barros da Costa, A. Cunha, B. Lavrador, L. Medeiros ja A. Pimenta,
- Euroopan komissio, asiamiehinään I. Galindo Martín, S. L. Kaléda, U. Małecka ja N. Ruiz García,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY (EYVL 1993, L 95, s. 29) tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat yhtäältä kaksi kuluttajaa AM ja PM sekä toisaalta mBank S.A. ja joka koskee sitä, että viimeksi mainittu on käyttänyt kansalliseen lainvastaisiksi todettujen yleisten sopimusehtojen rekisteriin (jäljempänä kansallinen lainvastaisten sopimusehtojen rekisteri) kirjattuja yleisiä sopimusehtoja.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Direktiivin 93/13 johdanto-osan 24. perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:
”jäsenvaltioiden tuomioistuimilla tai hallintoviranomaisilla on oltava käytettävissään riittävät ja tehokkaat keinot kuluttajasopimusten kohtuuttomien ehtojen soveltamisen lopettamiseksi”.
- 4 Kyseisen direktiivin 2 artiklan b alakohdassa säädetään seuraavaa:
”Tässä direktiivissä tarkoitetaan:
– –
b) ’kuluttajalla’ jokaista luonnollista henkilöä, joka tämän direktiivin kattamia sopimuksia tehdessään ei harjoita ammatti- tai liiketoimintaa”.
- 5 Mainitun direktiivin 3 artiklassa säädetään seuraavaa:
”1. Sopimusehtoa, josta ei ole erikseen neuvoteltu, pidetään kohtuuttomana, jos se hyvän tavan vastaisesti aiheuttaa kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille.

2. Sopimusehtoa ei koskaan pidetä erikseen neuvoteltuna, jos se on ennakolta laadittu, eikä kuluttaja ole näin ollen voinut vaikuttaa sen sisältöön, varsinkaan ennakolta muotoiltujen vakiosopimusten yhteydessä.

Ehdon tai yksittäisen ehdon tietyistä osista erikseen neuvottelemisen ei sulje pois tämän artiklan soveltamista sopimuksen muihin osiin, jos sopimuksen yleinen arviointi osoittaa, että kyseessä on kaikkea huolimatta ennakolta muotoiltu vakiosopimus.

Jos elinkeinonharjoittaja väittää, että vakioehdosta on neuvoteltu erikseen, todistustaakka tästä seikasta on hänellä.

3. Liitteessä on ohjeellinen luettelo, joka ei ole tyhjentävä, niistä ehdoista, joita voidaan pitää kohtuuttomina.”

6 Saman direktiivin 4 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Sopimusehdon kohtuuttomuutta arvioidaan ottaen huomioon sopimuksen kohteena olevien tavaroiden ja palvelujen luonne ja viitaten sopimuskentekohetkellä kaikkiin sopimuksen tekoon liittyviin olosuhteisiin sekä kaikkiin muihin sopimuksen ehtoihin tai toiseen sopimukseen, josta se on riippuvainen, sanotun kuitenkin rajoittamatta 7 artiklan soveltamista.

2. Sopimusehtojen kohtuuttoman luonteen arviointi ei saa koskea yhtäältä sopimuksen pääkohteen määrittelyä, eikä toisaalta hinnan tai korvauksen riittävyttä ja toisaalta vastineena toimitettavien palvelujen ja tavaroiden osalta, jos nämä ehdot on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi.”

7 Direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja että sopimus jää muilta osin osapuolia sitovaksi, jos sopimus voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja.”

8 Kyseisen direktiivin 7 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on kuluttajien ja kilpailevien elinkeinonharjoittajien edun vuoksi varmistettava, että on olemassa riittäviä ja tehokkaita keinoja kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä sopimuksissa.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettut keinot sisältävät säännöksiä, joiden mukaisesti henkilöt ja järjestöt, joilla on kansallisen lainsäädännön mukaisesti laillinen etu suojella kuluttajia, voivat kansallisen lainsäädännön mukaisesti saattaa asian käsiteltäväksi tuomioistuimessa tai toimivaltaisessa viranomaisessa, jotka voivat päättää, ovatko yleiseen käyttöön laaditut sopimusehdot luonteeltaan kohtuuttomia ja käyttää riittäviä ja tehokkaita keinoja tällaisten ehtojen käytön lopettamiseksi.”

9 Mainitun direktiivin 8 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltiot voivat antaa tai pitää voimassa tämän direktiivin soveltamisalalla perustamissopimuksen mukaisia tiukempia säännöksiä varmistaakseen kuluttajalle suojelun korkeamman tason.”

Puolan oikeus

- 10 Puolan tasavallan perustuslain (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej) 76 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Viranomaiset suojelevat kuluttajia, käyttäjiä ja vuokralaisia heidän terveyttään, yksityisyyttään ja turvallisuuttaan vaarantavilta toimilta sekä sopimattomilta markkinakäyttäjiltä. Kyseisen suojan laajuus määritetään lailla.”

- 11 Siviilikoodeksista 23.4.1964 annetun lain (ustawa – Kodeks cywilny, Dz. U. 1964, nro 16; järjestysnumero 93), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiassa (jäljempänä siviilikoodeksi), 22¹ §:ssä säädetään seuraavaa:

”Kuluttajana pidetään luonnollista henkilöä, joka ei kuluttajasopimusta tehdessään ja täyttäessään harjoita elinkeinoaan tai ammattiaan.”

- 12 Siviilikoodeksin 58 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Oikeustoimi, joka on lainvastainen tai jolla pyritään kiertämään lakia, on pätemätön, ellei merkityksellisessä säännöksessä säädetä muusta seurauksesta, muun muassa oikeustoimen pätemättömien ehtojen korvaamisesta asianmukaisilla lain säännöksillä.”

- 13 Siviilikoodeksin 385¹ §:n 1 ja 3 momentissa säädetään seuraavaa:

”1. Kuluttajan kanssa tehdyn sopimuksen ehdot, joista ei ole erikseen neuvoteltu, eivät sido kuluttajaa, jos niissä määritetään hänen oikeutensa ja velvollisuutensa hyvän tavan vastaisesti ja jos ne loukkaavat ilmeisellä tavalla hänen etujaan (lainvastaiset ehdot). Tämä säännös ei vaikuta ehtoihin, joissa määritetään osapuolten päävelvoitteet, muun muassa hinta tai vastike, jos ne on muotoiltu yksiselitteisesti.

– –

3. Kuluttajasopimuksen ehdoilla, joista ei ole erikseen neuvoteltu, tarkoitetaan sopimusehtoja, joiden sisältöön kuluttaja ei ole voinut vaikuttaa konkreettisesti. Kyse on erityisesti sopimusehdoista, jotka sisältyvät toisen sopimuspuolen kuluttajalle tarjoamaan vakiosopimukseen.”

- 14 Siviilikoodeksin 385² §:n sanamuoto on seuraava:

”Sopimusehtojen hyvän tavan mukaisuutta arvioidaan sopimuksentekoajankohdan tilanteen perusteella, ja arvioinnissa otetaan huomioon mainitun sopimuksen sisältö, sopimuksentekoon liittyneet olosuhteet sekä kyseessä olevaan sopimukseen, johon arvioinnin kohteena olevat ehdot sisältyvät, liittyvät muut sopimukset.”

- 15 Siviiliprosessikoodeksista 17.11.1964 annetun lain (ustawa – Kodeks postępowania cywilnego; Dz. U. 1964, nro 43, järjestysnumero 296), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiassa (jäljempänä siviiliprosessikoodeksi), 479³⁶ §:ssä säädettiin seuraavaa:

”Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Varsovan alueellinen tuomioistuin – kilpailu- ja kuluttajasuoja-asioiden tuomioistuin, Puola) on toimivaltainen toteamaan vakiosopimuksen ehdot lainvastaisiksi.”

16 Siviiliprosessilain 479⁴² §:n 1 momentissa säädettiin seuraavaa:

”Jos kanne hyväksytään, tuomioistuin esittää tuomionsa tuomiolauselmassa kyseessä olevan vakiosopimuksen kielletyiksi todettujen ehtojen sisällön ja kieltää niiden käytön.”

17 Siviiliprosessikoodeksin 479⁴³ §:ssä säädettiin seuraavaa:

”Lainvoimaisen tuomion oikeusvaikutukset ulottuvat kolmansiin heti, kun lainvastaiseksi todettu vakiosopimuksen ehto on kirjattu 479⁴⁵ §:n 2 momentissa tarkoitettuun rekisteriin.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

18 Pääasian kantajat, jotka ovat keskenään avioliitossa, tekivät 7.10.2009 mBankin kanssa luonnollisille henkilöille tarkoitetun, Sveitsin frangin (CHF) vaihtokurssiin sidotun kiinnelainasopimuksen (jäljempänä pääasiassa kyseessä oleva lainasopimus). Sopimuksen kohteena oli 246 500 Puolan zlotyn (PLN) (n. 54 560 euroa) suuruinen laina. Sopimuksessa määrättiin vaihtuvasta korosta, joka määräytyi siten, että peruskorkona oli sille valuutalle, jossa laina oli myönnetty, määritetty 3 Month London Interbank Offered Rate (LIBOR 3M) lisättynä pankin kiinteällä 2,70 prosentin marginaalilla koko lainakauden ajan.

19 Pääasian kantajat allekirjoittivat pääasiassa kyseessä olevan lainasopimuksen yhteydessä ilmoituksen, jonka mukaan he olivat saaneet tietoonsa kyseisen sopimuksen allekirjoittamiseen liittyvät riskit ja kyseisen sopimuksen ehdot.

20 Lainan hakemisajankohtana AM, jolla oli yliopistotason jatkotutkinto, oli ollut mBankin palveluksessa kolme ja puoli vuotta. Eräs mBankin työntekijä esitti hänelle taulukon CHF:n ja PLN:n vaihtokurssin kehityksestä lainahakemuksen jättämistä edeltäneinä kolmena vuotena sekä simulaation, jossa ennakoitiin velan määrän ja lainaerien suuruuden kehitystä siinä tapauksessa, että kyseinen vaihtokurssi nousisi. Sen sijaan PM, joka oli allekirjoittanut lainahakemuksen ja lainasopimuksen, ei ollut osallistunut lainan myöntämismenettelyyn eikä tapaamisiin mBankin työntekijöiden kanssa.

21 AM ja PM nostivat 7.4.2020 Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieście w Warszawissa (Varsovan kantakaupungin piirioikeus, Puola), joka on ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin, mBankia vastaan kanteen, joka perustuu pääasiassa kyseessä olevan lainasopimuksen tiettyjen ehtojen pätemättömyyteen. Kanteessaan he vaativat, että mBank veloitetaan maksamaan heille yhtäältä 37 439,70 PLN:n (n. 8 290 euroa) määrä laillisine korkoineen pääomasta ja koroista koostuvien maksuerien palauttamiseksi siltä osin kuin ne oli maksettu aiheuttomasti ja toisaalta siinä tapauksessa, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa kyseisen sopimuksen pätemättömäksi, 74 768,63 PLN:n (n. 16 550 euroa) määrä laillisine korkoineen pääasian vastaajan saamien varojen palauttamiseksi.

22 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin esittää, että Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (kilpailu- ja kuluttajansuojaviraston pääjohtaja, Puola) on 5.8.2014 merkinnyt kansalliseen lainvastaisten sopimusehtojen rekisteriin mBankin käyttämän vakiosopimuksen ehdon, jonka mukaan ”lyhennys- ja korkoerät maksetaan korkoineen takaisin [Puolan zlotyissa] sen jälkeen, kun ne on ensin muunnettu käyttäen takaisinmaksupäivänä kello 14.50 voimassa olevaa vaihtokurssitaulukon mukaista Bank S.A:n – Sveitsin frangin vaihtokurssia”.

- 23 Lisäksi kilpailu- ja kuluttajaviraston pääjohtaja on 25.5.2021 kirjannut kansalliseen lainvastaisten sopimusehtojen rekisteriin mBankin käyttämän vakiosopimuksen ehdot, joiden mukaan ”tiettyinä arkipäivänä voimassa olevat valuuttojen osto- ja myyntikurssit voivat muuttua. Pankki tekee kurssien muuttamista ja muuttamistiheyttä koskevan päätöksen ottaen huomioon 6 kohdassa mainitut tekijät”, ja ”valuuttojen osto-/myyntikurssit ja valuuttakurssimarginaalin suuruus määritetään ottaen huomioon seuraavat tekijät: 1) valuutanvaihtokurssien noteeraukset pankkien välisillä markkinoilla, 2) valuuttojen tarjonta ja kysyntä kansallisilla markkinoilla, 3) korkojen ja inflaation erot kansallisilla markkinoilla, 4) valuuttamarkkinoiden likviditeetti, 5) maksu- ja kauppataseen tila”.
- 24 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan Puolan tuomioistuimet pitävät sopimusehtoja, jotka ovat samankaltaiset tai samat kuin 5.8.2014 ja 25.5.2021 kansalliseen lainvastaisten sopimusehtojen rekisteriin kirjatut sopimusehdot, kohtuuttomina sillä perusteella, että tällaisilla sopimusehdoilla annetaan asianomaiselle pankille oikeus määrittää vapaasti ulkomaisen viitevaluutan vaihtokurssi ja siten oikeus määrittää vapaasti lainanottajan suorituksen määrä, vieläpä siten, että kyseinen lainanottaja on velvollinen maksamaan lainan takaisin ainoastaan Puolan zlotyissä.
- 25 Kyseinen tuomioistuin toteaa lisäksi, että pääasiassa kyseessä olevan lainasopimuksen ehtojen sisältö on sama kuin edellä 23 kohdassa mainittujen kansalliseen lainvastaisten sopimusehtojen rekisteriin kirjattujen ehtojen sisältö.
- 26 Mainittu tuomioistuin pohtii, riittääkö pelkästään sen toteaminen, että sopimukseen sisältyy ehto, jonka sisältö vastaa kansalliseen lainvastaisten sopimusehtojen rekisteriin kirjattua ehtoa, sen toteamiseen, että kyseinen ehto on lainvastainen sopimusehto, tarvitsematta tutkia ja todeta olosuhteita, joissa kyseinen sopimus on tehty.
- 27 Pääasiassa kyseessä oleva lainasopimus sisältää ehtoja, joiden mukaan laina maksetaan takaisin Puolan zlotyissä – kun taas mBank muuntaa kyseisen valuutan Sveitsin frangeiksi omalla vaihtokurssillaan –, mutta siihen sisältyy myös ehto, joka perustuu 1.7.2009 päivättyyn mBankin yleisten sopimusehtojen uudistettuun tekstiin ja jonka mukaan pääasian kantajilla on mahdollisuus maksaa laina takaisin suoraan Sveitsin frangeissa. Pääasian kantajat voivat siten muuntaa kuukausilyhennyksen määrän valitsemansa pankin vaihtokurssilla eikä heillä ole enää velvollisuutta käyttää mBankin vahvistamaa vaihtokurssia.
- 28 Kansallisessa oikeuskäytännössä ei ole yksimielisyyttä siitä, voiko sopimusehto lakata olemasta kohtuuton kyseisen sopimuksen sellaisen toisen ehdon vuoksi, joka tekee ensimmäisestä sopimusehdosta valinnaisen.
- 29 Ottamatta kantaa siihen, onko kyseessä olevat kaksi ehtoa todettava automaattisesti kohtuuttomiksi, ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen olisi vähintäänkin arvioitava sen ehdon kohtuuttomuutta, jonka mukaan pääasiassa kyseessä oleva lainasopimus on sidottu Sveitsin frangiin, koska kyseistä ehtoa ei ole koskaan kirjattu kansalliseen lainvastaisten sopimusehtojen rekisteriin.
- 30 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii tässä yhteydessä, olisiko mBankin pitänyt antaa valuuttakurssiriskiä koskevia tietoja myös AM:lle, joka oli sen työntekijä lainan hakemisajankohtana, kun otetaan huomioon tämän koulutus ja työkokemus.

- 31 Jos tähän vastataan kieltävästi eli jos tilanteessa, jossa elinkeinonharjoittaja tekee yhden ainoan sopimuksen kahden kuluttajan kanssa, kyseiselle elinkeinonharjoittajalle asetetun tiedonantovelvollisuuden laajuus voi vaihdella sen mukaan, kummasta kuluttajasta on kyse, mainittu tuomioistuin pohtii, mitä seurauksia tästä voi olla erityisesti mahdollisuudelle todeta sopimusehto kohtuuttomaksi tai jopa koko sopimus pätemättömäksi yhden näistä kuluttajista osalta.
- 32 Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie on tässä tilanteessa päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Onko [direktiivin 93/13] 3 artiklan 1 kohtaa, 7 artiklan 1 ja 2 kohtaa sekä 8 artiklaa ja tehokkuusperiaatetta tulkittava siten, että sopimusehdon, josta ei ole erikseen neuvoteltu, kohtuuttomaksi toteamiseen riittää se, että kyseisen ehdon sisältö vastaa lainvastaisten sopimusehtojen rekisteriin kirjatun vakiosopimuksen ehdon sisältöä?
- 2) Onko direktiivin [93/13] 3 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle oikeuskäytännölle, jonka mukaan kohtuuton sopimusehto lakkaa olemasta kohtuuton, jos kuluttaja voi päättää täyttää sopimusvelvoitteensa toisen, kohtuullisena pidettävän sopimusehdon mukaisesti?
- 3) Onko direktiivin [93/13] 3 artiklan 1 kohtaa ja 4 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että elinkeinonharjoittajan on tiedotettava sopimuksen keskeisistä ominaispiirteistä ja siihen liittyvistä riskeistä jokaiselle kuluttajalle, vaikka kyseisellä kuluttajalla olisi asianmukaiset tiedot kyseisestä alasta?
- 4) Onko [direktiivin 93/13] 3 artiklan 1 kohtaa, 6 artikla[n 1 kohtaa] ja 7 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että jos useampi kuluttaja tekee saman sopimuksen yhden elinkeinonharjoittajan kanssa, samoja sopimusehtoja voidaan pitää ensimmäisen kuluttajan osalta kohtuuttomina ja toisen kuluttajan osalta kohtuullisina, ja jos voidaan, voiko siitä seurata, että sopimus on ensimmäisen kuluttajan osalta pätemätön ja toisen osalta pätevä, jolloin toisen kuluttajan on täytettävä kaikki mainittuun sopimukseen perustuvat velvoitteet?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

- 33 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään lähinnä, onko direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohtaa, 7 artiklan 1 ja 2 kohtaa ja 8 artiklaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä sille, että kansalliset viranomaiset pitävät sopimusehtoa, josta ei ole erikseen neuvoteltu, kohtuuttomana pelkästään siitä syystä, että sen sisältö vastaa kansalliseen lainvastaisten sopimusehtojen rekisteriin merkityn vakiosopimuksen ehdon sisältöä.
- 34 Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan direktiivillä 93/13 toteutettu suojajärjestelmä perustuu ajatukseen siitä, että kuluttaja on elinkeinonharjoittajaan nähden heikompi osapuoli sekä neuvotteluaseman että tietojen puolesta (tuomio 4.5.2023, BRD Groupe Société Générale ja Next Capital Solutions, C-200/21, EU:C:2023:380, 24 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 35 Niinpä on aluksi mainittava, että kyseisen direktiivin 3 artiklan 1 kohdan mukaan sopimusehtoa, josta ei ole erikseen neuvoteltu, pidetään kohtuuttomana, jos se lojaliteettiperiaatteen vastaisesti aiheuttaa kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille, kun taas mainitun direktiivin 6 artiklan 1 kohdan mukaan tällainen kohtuuton ehto ei sido kuluttajaa. Viimeksi mainitulla säännöksellä pyritään korvaamaan muodollinen tasapaino, joka sopimuksessa perustetaan sopimuspuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille, todellisella tasapainolla, jolla voidaan palauttaa sopimuspuolten välinen yhdenvertaisuus (ks. vastaavasti tuomio 4.5.2023, BRD Groupe Societé Générale ja Next Capital Solutions, C-200/21, EU:C:2023:380, 25 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 36 Kun otetaan huomioon tällaisessa heikommassa asemassa olevien kuluttajien suojelun muodostaman yleisen edun luonne ja merkitys, saman direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa, luettuna yhdessä sen johdanto-osan 24. perustelukappaleen kanssa, velvoitetaan jäsenvaltiot säätämään riittävästä ja tehokkaista keinoista kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä sopimuksissa (tuomio 4.5.2023, BRD Groupe Societé Générale ja Next Capital Solutions, C-200/21, EU:C:2023:380, 27 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 37 Kuten direktiivin 93/13 7 artiklan 2 kohdasta ilmenee, edellä mainittuihin keinoihin kuuluu henkilöiden ja järjestöjen, joilla on legitiimi intressi suojella kuluttajia, mahdollisuus saattaa asia käsiteltäväksi tuomioistuimessa, jonka on ratkaistava, ovatko yleiseen käyttöön laaditut sopimusehdot luonteeltaan kohtuuttomia, ja saada ne tarvittaessa kielletyiksi (tuomio 26.4.2012, Invitel, C-472/10, EU:C:2012:242, 36 kohta).
- 38 Koska pääasian kantajat ovat nyt käsiteltävässä asiassa saattaneet ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen käsiteltäväksi tiettyä yksittäistä sopimusta koskevan vaatimuksen, ensimmäiseen kysymykseen ei ole tarpeen vastata direktiivin 93/13 7 artiklan 2 kohdan kannalta.
- 39 Direktiivin 93/13 johdanto-osan 12. perustelukappaleen mukaan kyseisellä direktiivillä toteutetaan ainoastaan kohtuuttomia ehtoja koskevan kansallisen lainsäädännön osittainen vähimmäistason yhdenmukaistaminen mutta jätetään jäsenvaltioille mahdollisuus EUT-sopimusta asianmukaisesti noudattaen varmistaa kuluttajalle suojelun korkeampi taso kyseisen direktiivin säännöksiä tiukemmilla kansallisilla säännöksillä. Lisäksi saman direktiivin 8 artiklassa säädetään, että jäsenvaltiot voivat antaa tai pitää voimassa kyseisen direktiivin soveltamisalalla EUT-sopimuksen mukaisia tiukempia säännöksiä varmistaakseen kuluttajalle suojelun korkeamman tason (ks. vastaavasti tuomio 21.12.2021, Trapeza Peiraios, C-243/20, EU:C:2021:1045, 54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 40 Kansallisen lainvastaisten sopimusehtojen rekisterin osalta on mainittava unionin tuomioistuimen todenneen yhtäältä, että tällaisen rekisterin kaltainen järjestelmä, jossa laaditaan luettelo kohtuuttomina pidettävistä ehdoista, kuuluu tiukempiin säännöksiin, joita jäsenvaltiot voivat direktiivin 93/13 8 artiklan mukaan antaa tai pitää voimassa (ks. vastaavasti tuomio 26.2.2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, 61 kohta), ja että tällainen rekisteri on lähtökohtaisesti kuluttajansuojaa koskevan intressin mukainen (ks. vastaavasti tuomio 21.12.2016, Biuro podróży ”Partner”, C-119/15, EU:C:2016:987, 36 kohta).
- 41 Se, että riidanalainen sopimusehto todetaan kohtuuttomaksi vertaamalla sen sisältöä kansalliseen lainvastaisten sopimusehtojen rekisteriin kirjatun ehdon sisältöön, voi nimittäin myötävaikuttaa nopeasti siihen, että suuressa määrässä sopimuksia käytettävät kohtuuttomat ehdot lakkaavat tuottamasta vaikutuksia tällaisten sopimusten osapuolina oleviin kuluttajiin nähden.

- 42 Unionin tuomioistuin on näin ollen sitä paitsi katsonut edelleen direktiivin 93/13 8 artiklan perusteella, että jäsenvaltiot voivat laajentaa kyseisen direktiivin 3 artiklan 1 ja 3 kohdassa, luettuna yhdessä sen liitteessä olevan 1 kohdan kanssa, säädettyä suojaa toteamalla yleisesti kohtuuttomiksi liitteessä olevassa 1 kohdassa luetellut sopimusehdot ilman, että direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdassa säädettyjen perusteiden lisätutkimus olisi tarpeen (tuomio 19.9.2019, Lovasné Tóth, C-34/18, EU:C:2019:764, 47 kohta).
- 43 Toisaalta unionin tuomioistuin on todennut, että jos kansallista lainvastaisten sopimusehtojen rekisteriä hallinnoidaan avoimella tavalla paitsi kuluttajien myös elinkeinonharjoittajien etujen mukaisesti ja jos sitä päivitetään oikeusvarmuuden periaatetta noudattaen, sen käyttöön ottaminen on sopusoinnussa unionin oikeuden kanssa (ks. vastaavasti tuomio 21.12.2016, Biuro podróży ”Partner”, C-119/15, EU:C:2016:987, 36–39 ja 43 kohta).
- 44 Unionin tuomioistuin on nimittäin todennut, että lainvastaisten sopimusehtojen rekisterin kaltaisen mekanismin soveltaminen edellyttää, että toimivaltainen kansallinen tuomioistuin voi arvioida sitä, vastaako riidanalainen sopimusehto rekisteriin sisältyvää, lainvastaiseksi katsottua yleisten sopimusehtojen ehtoa, ja että asianomaisella elinkeinonharjoittajalla on mahdollisuus riitauttaa tällainen vastaavuus kansallisessa tuomioistuimessa saadakseen ratkaistuksi, onko kyseessä oleva sopimusehto – kun otetaan huomioon kaikki kullekin tapaukselle ominaiset merkitykselliset seikat – muun muassa tuottamiensa vaikutusten vuoksi aineellisesti samansisältöinen kuin tällaiseen rekisteriin kirjattu sopimusehto (ks. vastaavasti tuomio 21.12.2016, Biuro podróży ”Partner”, C-119/15, EU:C:2016:987, 40–42 kohta).
- 45 Lisäksi on myös muistutettava, että vaikka jäsenvaltiot voivat direktiivin 93/13 8 artiklan nojalla vapaasti säätää kansallisessa oikeudessaan laajemmasta viran puolesta suoritettavasta tutkinnasta kuin se, joka kansallisten tuomioistuinten on suoritettava kyseisen direktiivin nojalla, tai jopa pääasiassa kyseessä olevan kaltaisista yksinkertaistetuista menettelyistä sopimusehdon kohtuuttomuuden arvioimiseksi, kansallisen tuomioistuimen on kuitenkin pääsääntöisesti ilmoitettava tällaisesta arvioinnista asianosaisille ja kehotettava näitä keskustelemaan tästä kontradiktorisesti kansallisten menettelysääntöjen mukaisella tavalla (ks. vastaavasti tuomio 11.3.2020, Lintner, C-511/17, EU:C:2020:188, 41 ja 42 kohta).
- 46 Tässä tilanteessa ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohtaa, 7 artiklan 1 kohtaa ja 8 artiklaa on tulkittava siten, että ne eivät ole esteenä sille, että kansalliset viranomaiset pitävät sopimusehtoa, josta ei ole erikseen neuvoteltu, kohtuuttomana jo pelkästään siitä syystä, että sen sisältö vastaa kansalliseen lainvastaisten sopimusehtojen rekisteriin merkityn vakiosopimuksen ehdon sisältöä.

Toinen kysymys

- 47 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisella kysymyksellään lähinnä, onko direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että sopimusehto, jota on pidettävä kohtuuttomana siinä määrättyjen kuluttajan tiettyjä velvoitteita koskevien täyttämisedellytysten vuoksi, voi lakata olemasta kohtuuton kyseisen sopimuksen sellaisen toisen ehdon vuoksi, jonka mukaan kuluttajalla on mahdollisuus täyttää kyseessä olevat velvoitteet erilaisilla edellytyksillä.
- 48 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin tuomioistuimella on kyseisellä alalla toimivalta tulkita kyseisen direktiivin 3 artiklan 1 kohdan ja sen liitteen mukaista kohtuuttoman ehdon käsitettä ja niitä perusteita, joita kansallinen tuomioistuin voi tai joita sen täytyy soveltaa, kun se arvioi sopimusehtoa mainitun direktiivin säännöksiin nähden, ja kansallisen tuomioistuimen on

kyseisten perusteiden avulla lausuttava tietyn sopimusehdon konkreettisesta luokittelusta esillä olevan asian olosuhteet huomioon ottaen. Tästä seuraa, että unionin tuomioistuimen on ainoastaan esitettävä kansalliselle tuomioistuimelle ne seikat, jotka tämän halutaan ottavan huomioon kyseisen sopimusehdon kohtuuttomuutta arvioidessaan (tuomio 8.12.2022, Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest, C-600/21, EU:C:2022:970, 38 kohta).

- 49 Tältä osin on muistutettava, että kun arvioidaan sellaisen sopimusehdon kohtuuttomuutta, josta ei ole erikseen neuvoteltu, kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdassa ja 5 artiklassa säädettyjen kriteereiden perusteella ratkaista kussakin asiassa vallitsevat olosuhteet huomioon ottaen, täyttääkö tällainen ehto direktiivissä asetetut lojaliteettiperiaatteen mukaiset sekä tasapainon ja avoimuuden vaatimukset (ks. vastaavasti tuomio 26.3.2019, Abanca Corporación Bancaria ja Bankia, C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, 50 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 50 Kansallisen tuomioistuimen on toki otettava käsiteltäväkseen saatetun vaatimuksen perusteena olevan sopimusehdon mahdollisen kohtuuttomuuden arvioimiseksi huomioon kyseisen sopimuksen kaikki muut ehdot (tuomio 27.1.2021, Dexia Nederland, C-229/19 ja C-289/19, EU:C:2021:68, 58 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen), koska kyseisen sopimuksen sisällöstä riippuen saattaa olla aiheellista arvioida sen kaikkien ehtojen yhteisvaikutusta (ks. vastaavasti tuomio 11.3.2020, Lintner, C-511/17, EU:C:2020:188, 47 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 51 Unionin tuomioistuin on kuitenkin selventänyt, että kansallisen tuomioistuimen on sopimusehdon kohtuuttomuutta arvioidessaan otettava huomioon ainoastaan kyseessä olevan sopimuksen tekopäivä sekä arvioitava kaikkien sopimuksen tekoon liittyvien olosuhteiden valossa, aiheuttaako ehto itsessään epätasapainon osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille elinkeinonharjoittajan hyväksi, mikä on mahdollista siitä huolimatta, että mainittu epätasapaino voi syntyä vain tietyissä olosuhteissa tai että kuluttaja voi muissa olosuhteissa jopa hyötyä mainitusta ehdosta (ks. vastaavasti tuomio 27.1.2021, Dexia Nederland, C-229/19 ja C-289/19, EU:C:2021:68, 54 ja 55 kohta)
- 52 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisupyyntöstä ilmenee, että pääasiassa kyseessä oleva lainasopimus sisältää ehtoja, joiden sisältö vastaa sellaisten sopimusehtojen sisältöä, jotka on kirjattu kansalliseen lainvastaisten sopimusehtojen rekisteriin ja joissa lainanottaja velvoitetaan maksamaan ulkomaanvaluuttaan sidottu laina takaisin ainoastaan kotimaan valuutassa, johon lainan määrä muunnetaan asianomaisen pankin vapaasti määrittämällä vaihtokurssilla.
- 53 Lisäksi pääasiassa kyseessä oleva lainasopimus sisältää myös ehtoja, joiden nojalla pääasian kantajat voivat maksaa kyseessä olevan lainan takaisin suoraan Sveitsin frangeissa, mistä seuraa, että he voivat hankkia kuukausittain takaisin maksettavan määrän kyseisessä valuutassa valitsemaltaan laitokselta antamatta mBankin siten määrittää kyseistä määrää vapaasti. Kuten Euroopan komissio korostaa kirjallisissa huomautuksissaan, kyseiset muut ehdot muodostavat siten edellisessä kohdassa tarkoitettujen sopimusehtojen mukaiseen tapaan nähden vaihtoehtoisen tavan, jolla kuluttaja voi maksaa lainan takaisin.
- 54 Edellä 23 kohdasta ilmenee, että viimeksi mainittuja ehtoja pidetään kohtuuttomina sillä perusteella, että niillä annetaan asianomaiselle pankille oikeus määrittää vapaasti vaihtokurssi ja siten maksusuorituksen määrä ja että ne näin ollen aiheuttavat sellaisenaan elinkeinonharjoittajan hyväksi huomattavan epätasapainon osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille. Niinpä sillä, että tällaista epätasapainoa ei mahdollisesti synny sen vuoksi,

että kuluttaja päättää sopimusta täyttäessään noudattaa sopimuksen mukaisia vaihtoehtoisia lainan takaisinmaksutapoja, ei ole merkitystä arvioitaessa mainittujen ehtojen kohtuuttomuutta sellaisenaan, kuten edellä 51 kohdassa todettiin.

- 55 On lisättävä, että kahden vaihtoehtoisen ehdon, jotka koskevat kuluttajalle kuuluvan saman veloitteen täyttämistä ja joista toinen on kohtuuton ja toinen lainmukainen, sisällyttäminen kuluttajan kanssa tehtävään sopimukseen antaa elinkeinonharjoittajalle mahdollisuuden spekuloida sillä, täyttääkö kuluttaja kyseisen veloitteen tiedon tai tarkkaavaisuuden puuttumisen tai ymmärtämättömyyden vuoksi sellaisen ehdon mukaisesti, joka aiheuttaa hänen vahingokseen huomattavan epätasapainon osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille. Niinpä tällainen sopimusmekanismi voi itsessään merkitä kohtuuttomuutta.
- 56 Lisäksi se, ettei kohtuutonta sopimusehtoa todeta pätemättömäksi, olisi omiaan haittaamaan direktiivin 93/13 7 artiklassa tarkoitetun pitkän aikavälin tavoitteen, joka on kohtuuttomien ehtojen käytön lopettaminen elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä sopimuksissa, saavuttamista.
- 57 Niinpä toiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että sopimusehto, jota on pidettävä kohtuuttomana siinä määrättyjen kuluttajan tiettyjä veloituksia koskevien täyttämisedellytysten vuoksi, ei voi lakata olemasta kohtuuton kyseisen sopimuksen sellaisen toisen ehdon vuoksi, jonka mukaan kuluttajalla on mahdollisuus täyttää kyseessä olevat velvoitteet erilaisilla edellytyksillä.

Kolmas ennakkoratkaisukysymys

- 58 Kolmas kysymys, jonka aiheena on direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdan ja 4 artiklan 1 kohdan tulkinta, koskee avoimuusvaatimusta, joka elinkeinonharjoittajalla on lainanottajaehdokkaaseen nähden ennen ulkomaanvaluuttaan sidotun lainasopimuksen tekemistä siinä tapauksessa, että tämä on sen työntekijä. Avoimuusvaatimuksesta säädetään kuitenkin pääasiassa kyseessä olevien kaltaisten ehtojen osalta kyseisen direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa, ja kuluttajan käsite määritellään mainitun direktiivin 2 artiklan b alakohdassa.
- 59 Niinpä on katsottava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelelee kolmannella kysymyksellään lähinnä, onko direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohtaa, luettuna yhdessä sen 2 artiklan b alakohdan kanssa, tulkittava siten, että elinkeinonharjoittajalla on velvollisuus tiedottaa asianomaiselle kuluttajalle tehtävän sopimuksen keskeisistä ominaispiirteistä ja kyseiseen sopimukseen liittyvistä riskeistä, vaikka kyseinen kuluttaja on sen työntekijä ja hänellä on merkityksellistä asiantuntemusta mainitun sopimuksen alalla.
- 60 On muistutettava, että kyseisen direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa säädetty sopimusehtojen avoimuutta koskeva vaatimus tarkoittaa sen lisäksi, että asianomaisen sopimusehdon on oltava muodollisesti ja kieliopillisesti kuluttajalle ymmärrettävä, myös sitä, että tavanomaisesti valistuneella ja kohtuullisen tarkkaavaisella ja huolellisella keskivertokuluttajalla on mahdollisuus ymmärtää, miten kyseinen ehto toimii konkreettisesti, ja arvioida näin ollen täsmällisten ja helppotajuisten perusteiden nojalla, mitä mahdollisesti merkittäviä taloudellisia seurauksia tällaisesta ehdosta aiheutuu hänen taloudellisille velvoitteilleen (tuomio 10.6.2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 64 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 61 Viittaus keskivertokuluttajaan on objektiivinen peruste. Lisäksi direktiivin 93/13 2 artiklan b alakohdassa tarkoitettu kuluttajan käsite on objektiivinen, eikä se riipu siitä konkreettisesta asiantuntemuksesta, joka asianomaisella henkilöllä voi olla, tai niistä tiedoista, jotka kyseisellä henkilöllä on todellisuudessa (ks. vastaavasti tuomio 21.3.2019, Pouvin ja Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, 24 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 62 Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisesta ulkomaanvaluuttaan sidotusta lainasopimuksesta on erityisesti todettava, että sopimusehtojen avoimuutta koskeva vaatimus merkitsee muun muassa sitä, että elinkeinonharjoittajan on selvästi tiedotettava asianomaiselle kuluttajalle siitä, että tehdessään tällaisen sopimuksen kuluttaja altistuu valuuttakurssiriskille, jonka kantaminen voi olla hänelle taloudellisesti vaikeaa, jos valuutan, jonka määräisenä hän saa tulonsa, arvo heikkenee. Elinkeinonharjoittajan on lisäksi tiedotettava kuluttajalle valuuttakurssien mahdollisista vaihteluista ja tällaisen sopimuksen tekemiseen liittyvistä riskeistä (tuomio 10.6.2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 71 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 63 Kyseisen elinkeinonharjoittajan toimittamien tietojen on mahdollistettava se, että tavanomaisesti valistunut ja kohtuullisen tarkkaavainen ja huolellinen keskivertokuluttaja ymmärtää paitsi sen, että vaihtokurssien vaihteluista riippuen laskentavaluutan ja maksuvaluutan välisen vaihtokurssin kehitys voi aiheuttaa epäedullisia seurauksia hänen taloudellisille velvoitteilleen, myös valuuttamääräisen lainan ottamiseen liittyvän todellisen riskin, jolle hän altistuu sopimuksen koko keston ajan, jos valuutan, jossa hän saa tulonsa, arvo alenee merkittävästi laskentavaluuttaan nähden (tuomio 10.6.2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 72 kohta).
- 64 Kansallisen tuomioistuimen on tarkistettava sopimuksentekoon liittyvät olosuhteet huomioon ottaen, onko kuluttajalle annettu tiedoksi kaikki seikat, jotka voivat vaikuttaa hänen sitoumuksensa laajuuteen ja joiden avulla hän voi arvioida siitä aiheutuvia taloudellisia seurauksia (tuomio 12.1.2023, D.V. (Asianajajan palkkio – Tuntihinnan periaate), C-395/21, EU:C:2023:14, 38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 65 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toimittamista tiedoista ilmenee, että AM, joka teki yhdessä PM:n kanssa ulkomaanvaluuttaan sidotun lainasopimuksen, oli mBankin työntekijä, joka oli koulutuksensa ja työkokemuksensa ansiosta keskivertokuluttajaa valistuneempi kyseiseen lainasopimukseen liittyvien olennaisten ominaispiirteiden ja riskien osalta.
- 66 Edellä 60 ja 61 kohdasta ilmenee kuitenkin, että avoimuusvaatimuksen noudattaminen on tutkittava suhteessa tavanomaisesti valistuneen sekä kohtuullisen tarkkaavaisen ja huolellisen keskivertokuluttajan objektiiviseen standardiin, jota muun muassa keskivertokuluttajaa vähemmän valistunut kuluttaja tai keskivertokuluttajaa valistuneempi kuluttaja eivät vastaa.
- 67 Lisäksi direktiivin 93/13 2 artiklan b alakohdan sanamuodosta ilmenee, että kyseisellä direktiivillä annettava suoja riippuu tarkoituksista, joissa luonnollinen henkilö toimii, eli siitä, että hän ei harjoita ammatti- tai liiketoimintaa, eikä kyseisen henkilön erityisestä asiantuntemuksesta.
- 68 Tällainen kuluttajan käsitteen laaja tulkinta mahdollistaa sen, että kyseisellä direktiivillä annettava suoja voidaan ulottaa kaikkiin elinkeinonharjoittajaan nähden paitsi tiedoiltaan myös neuvotteluasemaltaan heikommassa asemassa oleviin luonnollisiin henkilöihin, koska tällainen heikompi asema johtaa siihen, että kyseessä olevat luonnolliset henkilöt sitoutuvat

elinkeinonharjoittajan ennakolta laatimiin sopimusehtoihin voimatta mitenkään vaikuttaa niiden sisältöön (ks. vastaavasti tuomio 21.3.2019, Pouvin ja Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, 25 ja 28 kohta).

- 69 Niinpä se, että luonnollinen henkilö tekee työnantajansa kanssa muun sopimuksen kuin työsopimuksen, ei sellaisenaan ole esteenä sille, että kyseistä henkilöä pidetään direktiivin 93/13 2 artiklan b alakohdassa tarkoitettuna kuluttajana (tuomio 21.3.2019, Pouvin ja Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, 29 kohta).
- 70 Niinpä kolmanteen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohtaa, luettuna yhdessä sen 2 artiklan b alakohdan kanssa, on tulkittava siten, että elinkeinonharjoittajalla on velvollisuus tiedottaa asianomaiselle kuluttajalle tämän kanssa tehtävän sopimuksen keskeisistä ominaispiirteistä ja kyseiseen sopimukseen liittyvistä riskeistä, vaikka kyseinen kuluttaja on sen työntekijä ja hänellä on merkityksellistä asiantuntemusta mainitun sopimuksen alalla.

Neljäs kysymys

- 71 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuimien tiedustelee neljännellä kysymyksellään lähinnä, onko direktiivin 93/13 säännöksiä tulkittava siten, että kun kaksi kuluttajaa tekee saman sopimuksen elinkeinonharjoittajan kanssa, samoja sopimusehtoja voidaan pitää ensimmäiseen kuluttajaan nähden kohtuuttomina ja toiseen kuluttajaan nähden kohtuullisina.
- 72 Kuten edellä 31 kohdasta ilmenee, tämä kysymys on esitetty vain siltä varalta, että kolmanteen kysymykseen vastataan kieltävästi. Koska näin ei ole, neljänteen kysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Oikeudenkäyntikulut

- 73 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (yhdeksäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY 3 artiklan 1 kohtaa, 7 artiklan 1 kohtaa ja 8 artiklaa on tulkittava siten, että ne eivät ole esteenä sille, että kansalliset viranomaiset pitävät sopimusehtoa, josta ei ole erikseen neuvoteltu, kohtuuttomana jo pelkästään siitä syystä, että sen sisältö vastaa kansalliseen lainvastaisten sopimusehtojen rekisteriin merkityn vakiosopimuksen ehdon sisältöä.**
- 2) Direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että sopimusehto, jota on pidettävä kohtuuttomana siinä määrättyjen kuluttajan tiettyjä velvoitteita koskevien täyttämisedellytysten vuoksi, ei voi lakata olemasta kohtuuton kyseisen sopimuksen sellaisen toisen ehdon vuoksi, jonka mukaan kuluttajalla on mahdollisuus täyttää kyseessä olevat velvoitteet erilaisilla edellytyksillä.**

- 3) Direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohtaa, luettuna yhdessä sen 2 artiklan b alakohdan kanssa, on tulkittava siten, että elinkeinonharjoittajalla on velvollisuus tiedottaa asianomaiselle kuluttajalle tämän kanssa tehtävän sopimuksen keskeisistä ominaispiirteistä ja kyseiseen sopimukseen liittyvistä riskeistä, vaikka kyseinen kuluttaja on sen työntekijä ja hänellä on merkityksellistä asiantuntemusta mainitun sopimuksen alalla.**

Allekirjoitukset